1941 ий
21
ЯНВАРЬ
№ 7 (733)
Акше 5 ыр.

11-ше ИЙ ЛЕКТЕШ

Чыла элласе пролетарий-шамыч, ушныза!

Рвезе коммунист

ВЛКСМ Маробком ден Иошкар-Ола Горком орган

Луатшым ий Ленин деч посна, ленинский корно дене

ЛЕНИНИЗМЫН ТОРЖЕСТВОЖО

Революцийын великий генийже, чыла тӱнясе шемер-шамычын учительже да вождьшо Владимир Ильич Ленин колымылан таче луатшым ий темын.

Но Ленин шкенжын ыштыме да ончен куштымо партийыштыже, 193 миллионан советский калыкын героический пашаштыже, социалистический строительствын чыла сеҥымашыже-шамычыште, Сталинский Конституцийыште ила. Ленин пӱтынь тӱнясе шемер-шамычын шӱмыштышт, коммунизм верч кучедалме семын, ила.

Ленин 1924 ий 21 январьыште колен. Мемнан великий партий, шуко миллионан советский калык, пӱтынь тӱнясе прогрессивный человечество луатшым ий ожно нигунам пӧртылташ лийдыме йомдарымашым шотышто ойгыреныт. Тунам Ленинын эн лишыл соратникше Иосиф Виссарионович Сталин йолташ большевистский партийын лӱмжӧ дене товатлен:

Партий членын великий лӱмжым кӱшнӧ кучаш да арушто аралаш;

Мемнан партийын единствожым, шинча сорта семын, аралаш;

Пашазе ден кресаньык-шамыч союзым чыла вий дене пеҥгыдемдаш;

Республика-шамыч Союзым пеҥгыдемдаш да шараш;

Мемнан Йошкар Армийым пеҥгыдемдаш да шараш;

Международный пролетарский солидарностым пеҥгыдемдаш, Коммунистический Интернационалын принципше-шамычлан ӱшанле лияш.

Луатшым ий коклаште мемнан эл коммунистический партийын, лично Сталин йолташын вуйлатымышт дене йӧршын весеме. Ме элыштына социализмым тӱҥ шотышто ыштен шуктенна да постепенно коммунизмыш вончымо полосашке пуренна. Мемнан сеҥымашна—„тиде пеш келге революционный переворот, обществын тошто качественный состоянийже гыч у качественный состоянийыш, шкенжын последствийже дене 1917 ий октябрьысе революционный переворот дене тӧр значенияан тӧрштымаш ыле“ („ВКП(б) историй“, 291 стр.). Чыла тиде сеҥымаш-шамычым ыштымаште Сталин йолташын заслугыжо кугу. Сталин марксизм-ленинизм учений-ым пӱтынь арулыкышто арален коден, тудым умбакыже, социализм строительство условийыште развиватлен.

Кызыт капиталистический эллаште кокымшо империалистический война тул эре чарныде кугун шарла гын, то тиде жапыштак мемнан эл мирный илышыште ила, мемнан калык мирный условийыште коммунизмым ыштыме задачым успешно шуктен толеш. Мемнан эл пытартыш жапыште ятыр шарлен. Кодшо ий мемнан угычын вич союзный республика ешаралте. Тиде капиталист-шамыч кид гыч утаралтше шемер-шамыч, нуно Сталинский Конституций основеш шуко миллионан советский калык ешыш ушнeныт.

Советский калык социалистический строительствын пеш кугу опытшо дене пойдаралтын, тудо классовый тушман ваштареш кучедалме серьезный школым эртен, тушман кеч кузе маскироватлалтеш гынат, тудым пален налаш да разоблачатлаш тунем шуын да умбакыжат тунемеш. Советский калык революционный бдительностым нӧлташ да шкем мобилизационный ямдылык состоянийыште кучаш кӱлмӧ нерген Сталин йолташын мудрый указанийже-шамыч дене вооружатлалтын.

Морально да политически сплочитлалтше, сеҥаш лийдыме единый воля дене, единый тыршымаш дене воодушевятлалтше советский калык Марксын—Энгельсын—Ленинын—Сталинын великий знамяже дене коммунистический обществын высший фазышкыже миен шуэш.

ВСЕСОЮЗНЫЙ XVIII ПАРТКОНФЕРЕНЦИЙ ВАШЕШ

Мемнан подарокна

Ме, Кереблякский неполный средний школышто тунемше-шамыч (Сотнурский район) Всесоюзный XVIII партконференций вашеш у оборонный значкистан лияш обязательствым налын ыле. Тиде обязательствым шукташ ме уло вийнам пыштен пижынна. Теле каникул жапыште учитель Волков йолташын вуйлатымыже дене ПВХО кружокышто тунеммеке 45 еҥ ПВХО значоклан нормым сдатлыш. Кодочиков Виктор, Петров Николай, Лихачев Леонид да молат нормым сай отметка дене сдатленыт.

П. Коротков.

КОМСОМОЛЕЦ-ШАМЫЧЫН ОБЯЗАТЕЛЬСТВЫШТ

„Красный кустар“ промколхозышто (Звениговский район, Кужмаринский сельсовет) комсомолец-шамыч Всесоюзный XVIII партконференций вашеш социалистический соревнованийым кумдан шареныт. Комсомолец-шамыч 15 февральлан 6 тонн ломыжым, 6 центнер кайык терысым погаш, 300 тонн торфым ямдылаш обязательствым налыныт. Кызыт нуно шке обязательствыштым шуктышаш верч виян кучедалыт. **А. Петров.**

Шошо агалан ямдылалтмашым тергат

Морко (телефон дене). ВЛКСМ Моркинский райком колхоз-шамычын шошо агалан ямдылалтмыштым тергашлан рейдым организоватлен. Шукерте огыл 18 еҥ дене 4 лыжный команда колхозлашке каен. Колхозлаште шошо агалан ямдылалтмаште улшо ситыдымаш-шамычын тӱжвак луктын, ситыдымаш-шамычым тунамак корандашлан практический полышым пуэныт. „Легкий“, „Интернационал“ колхозлаште чодра паша дене увлекатлалтын шошо агалан йӧршешат ямдылалташ тӱҥалын огытыл ыле гын, кызыт шошо агалан ямдылалтмашым сайын организоватлыме.

Нине команда - шамыч колхозлаште 4 докладым ыштеныт. **К. Федоров,**

ВЛКСМ Моркинский райком секретарь

Сайлымашлан ямдылалтмаш тӱҥалын

Мари-Турек (телефон дене). Районысо колхозлаште, учреждениймлаште да учебный заведенийлаште избирательный кампаний тӱҥалме нерген погынымашым эртарыме. Окружной ден участковый комиссий-шамычым сайлыме. Избиратель-шамыч списокым составитлымаш кая. Агитатор-шамыч избиратель-шамычлан сайлыме нерген „Положенийым“ умылтараш тӱҥалыныт.

Сайлымаш кечым производствышто кугу сеҥымаш-шамыч дене вашлияшлан ятыр колхозлаште, учреждениймлаште социалистический соревнованийым кумдан шарат. Хлебниковский МТС сайлымаш кече мартен чыла тракторым сай качество дене ремонтироватлен шукташ, тракторист-шамычым ямдылыме курсышто тунемше-шамычым „отлично“ отметка дене туныктен лукташ обязательствым налын. **А. Сергеев.**

Ленинла илаш паша ыштен тунемза!

В. И. Ленин ден И. В. Сталин Горкышто. 1922 ий.

„Шарныза, йӧратыза, тунемза Ильичым, мемнан учительнам, мемнан вождьнам...“
(И. СТАЛИН).

Пӱтынь тӱнясе шемер-шамыч вождь В. И. Ленинын колымыжлан первый идалык темме кечын, Сталин йолташын „Рабочая газетеш“ публиковатлыме письмаже нине мут-шамыч дене тӱҥалеш.

Ленинын колымыжо деч вара луатшым ий эртен. Тиде жапыште самырык поколений кушкын шуын, кудо Ленинын колымыжо годым але шӱпкаште гына ыле. Но пӱтынь мемнан калык—шонго гыч тӱҥалын йоча-шамыч марте—Ленинным шарна, пала да йӧрата. Москваш мемнан элын тӱрлӧ верлаже гыч толшо еҥ-шамыч да моло элла гыч толшо шемер-шамычат эн первояк Ленинным ужашлан мавзолейыш пурат.

Советский калыкын да пӱтынь тӱнясе угнетатлалтше-шамычын великий Ленин дек йӧратымашышт путырак кугу. Ленин дек йӧратымаш мемнан элысе шемер-шамычым воспитыватла, организоватла, у сеҥымаш-шамычыш, чапле пашалан вдохновлятла. Ме Ленин дек тиде кугу общечеловеческий йӧратымаштат, чыла моло шотышто семынак, Сталин йолташлан подражатлаш тыршена. А Сталин Лениным мучашдымын йӧрата да тудым пагален шарна.

Партийный с‘ездыште, избиратель-шамычын погынымаште, стахановец-шамычын совещанийыштышт — чыла вереат, Сталин йолташ кушто гына огеш выступатле, тудо эре мемнан учитель Ленин нерген, тудын идейже-шамыч нерген шарна, ленинский завет-шамычым шуктышаш верч мемнан кузе кучедал шогымына нерген каласкала, Ленин гаяк лӱддымӧ, правдивый, принципиальный лияш, калыклан Ленин гаяк преданный лияш ӱжеш.

Ленин колен, но ленинизм—тудын мыланна коммунизмыш каяш корным ончыктен шогышо эн кугу виян, чылам сеҥыше ученийже ила. Мемнан элын кеч могай лукыштыжат мемнан дене тӱрлӧ йылме дене Ленинным лудыт. Ильичым мемнан родинын рубежше вес велнат—пычкемыш подпольеште, тюрьмалаште, шолып лудыт.

Сталин йолташ марксизм-ленинизм дене настойчиво овладеватлаш мемнам туныкта. Тудо тиде великий ученийым эреак пойдарен шога. Марксизмым-ленинизмым развиватлымаште да пропагандироватлымаште Сталинын „Ленинизм вопросшо-шамыч“ да „ВКП(б) историйын краткий курсшо“ книга-шамычын рольышт поснак пеш кугу. 1926—1940 ийлаште СССР-ште „Ленинизмын вопросшо-шамычым“ 37 калык йылме дене чылаже 14 миллион утла экземплярым лукмо. Мемнан дене „ВКП(б) историйын краткий курсшо“—великий сталинский книгам кок ий коклаште 57 йылме дене 16,5 миллион утла экземпляр тираж дене печатлен лукмо. Очыни, тӱняште ик книшкат тыгай массовый шарлымашым шинчен огыл.

Марксын — Энгельсын—Ленинын—Сталинын идеяже-шамыч чыла вере шыҥдаралтыт; революционный теорийым практикыште кучылташ тунемшашлан да коммунизмын тичмаш сеҥымашкыже шушашлан лийын мемнан дене чыла вереат еҥ-шамыч нунын трудыштым изучатлат.

„...Кучедалза да тушман-шамычым, внутренний - шамычымат да внешний-шамычымат,—Ильич семын сеҥыза...“
(И. СТАЛИН).

Владимир Ильич Ленин пашке калыкшым пеш чот йӧратенда пашазе класс ден трудовой крестьянствын тушманышт дек непримиримый лийын шоген. Тудо чыла да чыла тӱрлӧ предатель-шамычым—народник гыч троцкист-шамыч марте пеш чот да беспощадно **тӱжвак луктын** шоген! Кӧ мутшо дене „калыкын другшо“ лийын, а пашаште пашазе класслан изменым ыштен гын, тудо тыгай-шамычым чыламат пеш тура кырен. Тыгай ылыч меньшевик ден эсер-шамыч.

Южо тушман - шамыч большевик-шамыч партийыш тудым кӧргӧ гыч разложитлышашлан, дезорганизоватлышашлан шӱшкылт пуреныт. Тыгай ылыч бухаринец, троцкист, зиновьевец-шамыч. Ленин ӱмыржӧ мучко большевистский партийын кугу да скрытый тушманже-шамыч ваштареш, большевистский партийын единствожым пыташ, пролетариат диктатурым пашазе ден кресаньык-шамычын союзыштым кӱрлаш тӧчышӧ - шамыч ваштареш нойыде кучедал шоген.

Сталин йолташ возен: „Кучедалза да тушман-шамычым, внутренний-шамычымат да внешний-шамычымат,—Ильич семын сеҥыза“. Да Сталин йолташ шке пашаже дене мыланна партийын тушманже - шамыч дек ленинский принципиальность ден непримиримостьын образецшым пуа.

Ленинын колымыжо деч вара Ленин ваштареш тудын илымыже годым выступатлыше еҥ-шамычак шке тушман пашаштым партий ваштареш да Ленин пашан великий продолжательже Сталин йолташ ваштареш виктарен умбакыжат ыштен шогеныт. Нуно партий радамыш аптранымашым да пудранымашым пуртышаш верч Ленинын колымашыже дене пайдаланаш шоненыт. Но Сталин йолташ тушман - шамычын чыла происк‍ыштымат пален налын да разоблачитлен моштен.

Сталин йолташ калыкын тушманже - шамыч ваштареш кучедалмаште ик элышште социализмын сеҥымашыже нерген великий ленинский теорийым арален коден да умбаке развиватлен. Тудо мемнан элысе шемер-шамычым социализм верч практический кучедалмаште вуйлатен да нуным тиде кучедалмашлан вдохновлятлен.

Сталин йолташ Ленинын пашажым умбакыже ыштен да Ленинын мом ыштен шуктыдымыжым ыштен шуктен. Советский калык Сталин йолташын вуйлатымыже дене мемнан элыште социализмым ыштен, айдемын айдемым кеч могай эксплоатироватлымашыжымат пытарен.

Ме Сталин йолташын вуйлатымыже дене кугу ончыл индустрийым ыштен улына, кудо мыланна мланде шӱй ден нефтьым, кӱртньӧ ден вурсым, станок, машина, самолет, трактор, танк, пушка, снаряд-шамычым пуэн шога. Ме Сталин йолташын вуйлатымыже дене тошто, шеҥгелан кодшо ялым перестроитлен улына, класс шотышто кулачествым пытаренна да виян колхоз-шамычым куштен улына. Мемнан элна кинде ден овощьлан, шыл ден межлан, хлопок ден йытынлан поян лийын.

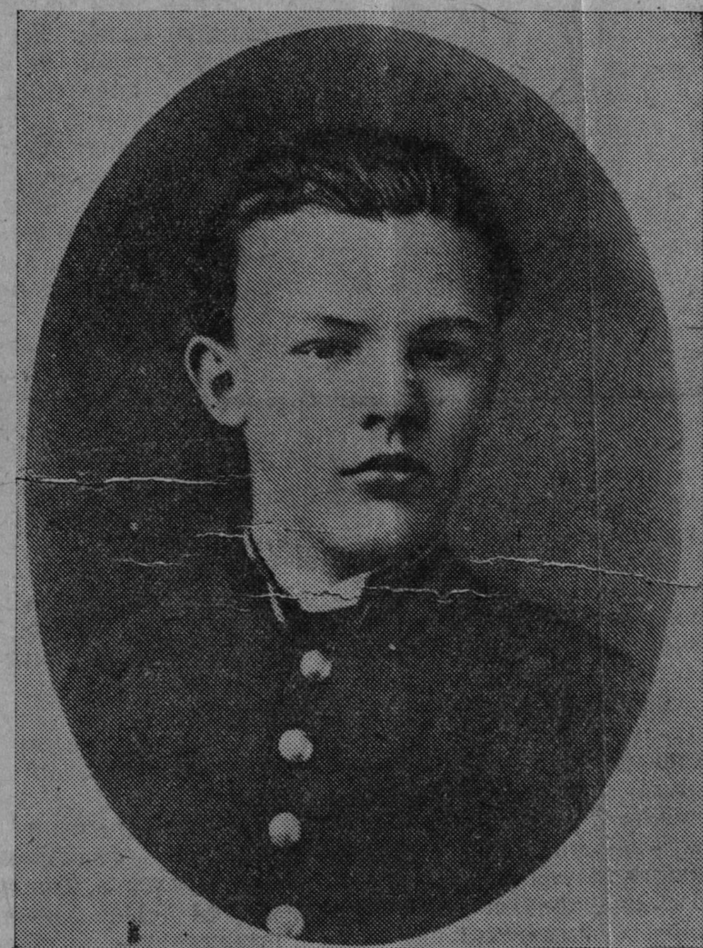
Ме Сталин йолташын вуйлатымыже дене воинский дух дене да куатле оружий дене виян улшо, славный Йошкар Армийым вооружитлен улына да воспитыватлен улына. Пашазе ден кресаньык-шамычын тиде доблестный армийже внешний тушман-шамычым Ленинын туныктымыжо семын сеҥен моштымыжым паша дене ончыктен.

Гражданский война ийлаште, 14 державысе интервент-шамыч ваштареш кучедалме суровый кечылаште Ленин красноармеец-шамыч деч, нуно тушман-шамыч дек беспощадный лийышт манын, требоватлен. Например, Владимир Ильич тыге ойлен: польский шляхтым туге туныкташ кӱлеш, чтобы тудо ончыкыжым шке икшывыже ден уныкаже-шамычланат советский мландыш пураш ынже кӱштӧ. Тунам красноармеец-шамыч Ленинын наказшым шуктеныт — шляхтич - шамычым пеҥгыдын туныктеныт. А мемнан кечылаште Йошкар Армий единокровный изашольо-шамычым—украинец ден белорусс - шамычым—шляхетский ярмо деч утарен, белополяк - шамычым эше ик гана туныктен.

Героический Йошкар Армий Хасан ер дене, Халхин-Гол дене, йӱштӧ Финляндийыште внешний тушман-шамычым по-ленински, по-сталински кырен. Йошкар Армий белофинн-шамычым да империалист - шамычын финляндский буржуазийлан полшышо пырля улшо вийыштымат разгромитлен.

Пытартыш идалыкат пелэ жапыште капитализмлан шыгыремашыже да южо вере бой дене, а южо вере бой деч поснак, социализмлан верым пуашыже логалын. Советский Союз 23 миллион еҥым капиталистический рабство деч утарен.

Тыге ме внешний тушман-шамычымат Ильич семын сеҥен толын улына.

В. И. Ленин—кандашымше классын гимназистше. 1887 ий.

„...У илышым, у бытым, у культурым—Ильич семын ыштыза...“
(И. СТАЛИН).

Великий Ленин советский калык ончылан помещик ден капиталист - шамычым поктен колташ да иностранный интервент тӱшка ваштареш кредал сеҥаш велэ огыл задачым шынден: эше экономический, озанлык шотышто капиталистический эл-шамычым поктен шуаш да ончылтен каяш, капитализм годымсо деч сайынрак да производительнынрак пашам ышташ тунемаш кӱлеш ыле. Вет ме озалан огыл, а шкаланна, шкенан советский обществылан, шкенан социалистический государствылан пашам ыштена. Мемнан элысе озанлык моштен, плановый социалистический управлятлымашеш ышталтын. Ме тиде ийлаште куатле промышленностьымат, первоклассный механизированный колхоз-шамычымат ыштен улына. Кажне пашазе, кажне колхозник сайынрак, культурнынрак, плодотворнынрак пашам ыштышаш, машина-шамычым да природым капиталист-шамычлан пумышт деч шукырак пуаш заставитлышаш. Мыланна шукырак мануфактура, обувь, шукырак шӱй, нефть кӱлеш, мланде кугу урожайым пушаш.

Тиде пашаште культура деч посна огеш лий. Шке трудын культуржым нӧлталаш, шинчымашым, грамотностьым, технический смекалкым пышташ кӱлеш. Труд дек, общественный долг дек, социалистический собственность дек, государственный интерес - шамыч дек сознательно, коммунистически относитлалташ кӱлеш.

Общий культурностьым нӧлталмашын кӱлешлыкше кызыт поснак чот шижалтеш. Советский власть ийлаште мемнан экономика ятыр ончыко каен. Производствын технический уровеньже нӧлталтын, машина-шамыч утларак внимательный, культурный обращенийым требоватлат.

Колхозный ялыштат чылт тыгак. Тракторист, комбайнер, агроном, зоотехник—чыла нине профессий-шамыч кугу культурностьым требоватлат.

Меман дене пашазе ден колхозник-шамыч коклаште тыгай еҥ-шамыч улыт мо? Конечно, улыт. Нуно тӱжем дене, шӱдӧ тӱжем дене, улыт. Нунын кокла гыч эн сайышт—Алексей Стаханов, Иван Гудов, Алексей Семиволов, Илларион Янкин, Николай Кравцов, Петр Синяговский, Николай Лунин да промышленностьысо да транспортысо шуко тӱжем стахановец-шамыч, Мария Демченко, Паша Ангелина, Михаил Ефремов, Константин Борин да ял озанлыкысе шуко тӱжем стахановец-шамыч.

Стахановец-шамыч—тиде трудын кӱкшӧ культуран еҥже-шамыч улыт. Нине труд производительностьым нӧлталме нерген Ленинын заветше-шамычым да Сталинын ӱжмашыжым шуктен шогышо еҥ-шамыч улыт. А производственный паша производствышто кугу организованностьым, дисциплиным, рашлыкым требоватла.

Мемнан дене шемер масса-шамыч шукыжо кӱкшӧ сознательностян улыт. Языкым шылтышаш уке,—тидын дене пырляк, фабрика ден заводлаште да поснак колхозлаште тыге ойлышо еҥ-шамычат улыт: „Шукырак налынам, а тушто кеч шудо ынже шоч“. Нине еҥ-шамыч социалистический обществын, мемнан государствын интересыштым огыт умыло. Нуно капитализмын пережитокшо-шамыч грузым нумалыт, нуно производствым дезорганизоватлат, нуно социалистический озанлыклан эҥгекым кондат.

Теве молан кӱкшӧ труд производительность, кӱкшӧ культура кӱртньӧ гай дисциплиным да производствым дезорганизоватлыше-шамыч ваштареш решительный кучедалмашым требоватлат. Сталин йолташ мемнан калыкым туныкта да чыла шемер-шамыч деч эреат кугу организованностьым, мобилизованностьым требоватла.

Советский правительствын труд дисциплиным пеҥгыдемдымашке виктаралтше мероприятийже-шамыч шке саскаштым пуат. Туге гынат, тиде мемнам тыпландарен ок керт. Ме производствышто эше кугу организованность, рашлык да дисциплина верч тыршышаш улына. Ме, экономика шотыштат капиталистический эл-шамычым ончылтен кайшашлан технический прогрессын у высотшо-шамычым сеҥен налшаш, мемнан социалистический индустрийым эше писынрак развиватлышаш улына.

Всесоюзный XVIII партийный конференцийым сайын вашлийшашлан, мемнан элысе шемер-шамыч тиде чапле датым у производственный сеҥымаш - шамыч дене, стахановский движенийын, социалистический соревнованийын у нӧлталтмашышт дене палемдат.

Мемнан общий задачына—производствын чыла отрасльышкыжат трудын стахановский способшо-шамычым пурташ. Стахановец-шамыч шуко лийыт гын,—сату ден продукт-шамыч шуко лийыт, самолет, танк, корабль-шамычат шуко лийыт, мемнан элна куатлырак, тудо тушман-шамычлан эше шучкырак лиеш.

Ленин мемнам труд ден строительствын культурыштлан велэ огыл, бытыштат культурлан туныктен. Культурность — тиде производствышто да мӧҥгыштат арулык. Ленин кажне крестьянский пӧртыштӧ электрический лампочка лийшаш нерген мечтатлен. Тиде мечта пеш кумдан шукталт толеш. „Ильичын лампочкыже“ лаврам да культурдымылыкым огыл, а яндар, ару пачер-шамычым волгалтарышаш. У бытым, у культурым Ильич семын ышташ—значит родинылан да еҥ-шамычлан эн шуко пайдам кондышашлан верч, наукым, шинчымашым кучылтын, илаш да пашам ышташ.

В. И. Ленин ден Н. К. Крупская Витя племянникышт да пашазын ӱдыржӧ дене Горкышто. 1922 ий.

„...Пашаште изи деч нигунамат ида отказатле, вэт изи гыч кугу ышталтеш,—Ильичын важный заветшэ-шамыч гыч иктыжэ тыште“.
(И. СТАЛИН).

Мемнан родинын шалаташ лийдыме вийже тыште лийын шога: ме чыланат пырля ик общий кугу пашам ыштена. Мемнан кокла гыч кажнын ыштыме изи паша гыч коммунизмын великий зданийже ышталтеш. Садлан мемнан дене кажне труд важный, а кажне трудовой айдеме почетышто.

1919 ийыште Казанский кӱртньӧ корнысо пашазе-шамыч государствын пайдажлан сверхурочно пашам ыштен, субботникым ыштеныт. Нунын тиде изи тӱҥалтышышт гыч социалистический соревнованийын пеш кугу пашаже кушкын.

Ленин тиде тӱҥалтышым ужын да трудлан корным пуэн. Тыгак Сталин йолташат стахановский движенийым тӱҥалше-шамычын первый трудовой подвигыштым палемден, стахановский движенийын значенийжым умылтарен пуэн, тудым поддержатлен да тиде движений кӱчык жапыште мемнан элыште миллион дене пашазе ден кресаньык-шамычым авалтен.

Стаханов шкенжын исторический рекордшым установитлаш забойыш волымыжо годым тиде пашан пӱтынь мемнан индустрийлан великий значенийже нерген, пеш кугу последствийже-шамыч нерген шонен огыл. Тудо шке изи пашажым ыштен—планым шукташ тыршен. А лектын общегосударственный значениян пеш кугу паша.

Теве кузе изи паша гыч кугу, великий пашан лийме раш образше. Да мемнан илышыште тыгай пример-шамыч тӱжем дене улыт. Кеч ферганец-шамычын опытыштым налаш. Нуно посна кугу огыл оросительный канал-шамычым ыштыма гыч—изи паша гыч—шӱдӧ тӱжем гектар дене кошкен кийше мландым пеледше садыш савырыше, Кугу Ферганский каналым ыштымашке толыныт. Ферганец-шамычын опытыштым пӱтынь эл подхватитлен.

Тыге кугу паша, калыкын массовый подвигше шочын.

Тыге ме Ильичын тиде важный заветшымат шуктен шогена. Ме Ленинын великий другшо да пашажын продолжательже—Сталин йолташын вуйлатымыже дене мемнан пиалан, мемнан у, социалистический илышым—Ильич семын ыштена.

Б. Ивантер.

В. И. Ленин центральный музейын тӱжвал видше.

В. И. ЛЕНИН ден Я. М. СВЕРДЛОВ Москвасе Революций площадьыште (1918 ий 7 ноябрь).

Парикмахерскийыште

Москвасе Кремльыште парикмахерский уло. Тунамат, 1921 ийыште, парикмахерский сай ыле. Тудо парикмахерскийыш улыжат ик гана, командировкыш миймем годым велэ пураш логалын.

Лачак тиде жапыште мый первый гана московский Кремльыш логалынам. Пондаш нӱжыкташ пурышым. Ме тыште кудытын черетым вучена ыле.

Ончална: парикмахерскийыш Ленин пура, тудат нӱжыкташ. Чыланат шогална да тудым саламлена.

— Поро кече, Владимир Ильич.

— Поро кече, йолташ-шамыч.

Тудо кӱсенже гыч журналым луктат, лудаш тӱҥале. Ме тудым шинчам ӧрдыш налде ончен шинчена.

Шукат ыш лий, ик вер ярсыш. Ильичлан черет деч посна шинчаш шӱдышт.

Тау тыланда, — мане Ленин,—мыланна черетым да порядкым эскераш кӱлеш. Вет законым ме шкеак луктына. — Тудо шке черетшым вучаш тӱҥале.

Ленинградысе „Красный выборжец“ заводысо пашазе **Григорий Иванович Ивановын** ойлымыжо гыч.

1905 ий 9 (22) январьыште

1905 ийын 3 январьыште Петербургын эн кугу заводыштыжо — Путиловский-йыште (кызыт Кировский завод) стачка тӱҥалын. Тиде стачка завод гыч ныл пашазым луктын колтымо верч тӱҥалын. Путиловский заводышто стачка писын кушкын, тудын дек Петербургын моло заводшо-шамыч да фабрикыже-шамыч ушненыт. Стачка всеобщий лийын. Движений грозно кушкын. Кугыжан правительство движенийым тӱҥалтышыштыжак темдалаш решитлен.

Эше 1904 ийыштак, путиловский стачка деч ончыч, полиций, провокатор поп Гапонын полшымыж дене, пашазе - шамыч коклаште шке организацийжым—„Собрание русских фабрично-заводских рабочих"-ым ыштен. Тиде организаций Петербургын чыла районлаштыжат шкенжын отделенийже-шамычым иметлен. Стачка тӱҥалмек поп Гапон шке обществыжын погынымашлаштыже провокаторский планым предложитлен: 9 январьыште чыла пашазе-шамыч тек погынышт да хоругвий дене, кугыжан портрет-шамыч дене мирный шествийыште Зимний дворец дек кайышт да шке нуждашт нерген кугыжалан петицийым (йодмашым) пуышт. Кугыжа, пуйто, калык дек лектеш, тудын требованийжым колышт валеш да удовлетворитла. Кугыжан охранкылан Гапон полшаш пижын: пашазе-шамыч ӱмбак лӱйкалымашым тарваташ да пашазе движенийым вӱреш потопитлаш. Но полицейский план кугыжан правительство ваштареш савырнен.

Петиций пашазе-шамыч погынымашлаште обсуждатлалтын, тушко тӧрлатымаш ден вашталтымаш-шамыч пурталтыныт. Нине погынымашлаште большевик-шамычат, шкеныштым большевик-шамыч манын открыто лӱмдыде, выступатленыт. Нунын влиянийышт почеш петицийыш печать ден мутлан эрыкым, пашазе союз-шамычлан эрыкым, Российыште государственный строй вашталташлан Учредительный собранийым ӱжыктымым, закон ончылно чылан тӧр улмыштым, черкым государство деч ойырымым, война чарнымым, 8 шагатан паша кечыштымым, мландым кресаньык-шамычлан пуымо требоватлымаш - шамыч пурталтыныт.

Эрыкым кугыжа деч йодмаш дене огыл налыт, а кидыште оружий дене сеҥен налыт манын, нине погынымашлаште большевик-шамыч выступатлен, пашазе-шамычлан доказыватленыт. Пашазе-шамыч ӱмбак лӱйкалаш тӱҥалыт манын, большевик-шамыч шиштареныт. Но Зимний дворец дек кайымашым нуно чарен кертын огытыл. Пашазе-шамычын ятыр ужашыже нунылан кугыжа полша манын эше ӱшанен. Движений пеш кугу вий дене массым авалтен.

Петербургский пашазе-шамычын петицийыштышт тыге ойлалтын:

„Ме, Петербург олан пашазыже-шамыч, мемнан ватына, икшывына да полышдымо шонго родительна-шамыч, тый деке, кугыжа, чын ден вий йодын мийышна. Ме нужнан улына, мемнам ... [cf. printed:] кугыжа, да аралымашым кычалаш толын улына. Ме кӱчызештын улына, мемнам угнетатлат, вий шутыдымо паша дене индырат, мемнам мыскылат, мемнам еҥлан огыт шотло... Ме чытенат улына, но мемнам эше умбакырак да умбакырак кӱчызылык, правадымылык да невежество агурыш шӱкат, мемнам деспотизм ден произвол душитлат... Чытен илмашлан мучаш шуын. Мыланна тудо шучко момент толын, кунам чыташ лийдыме орлыкым умбакыже чытыме деч колаш гын, сайрак..."

1905 ийын 9 январьыште эрден эрак пашазе-шамыч Зимний дворец дек каеныт, тушто тунам кугыжа лийын. Пашазе-шамыч кугыжа дек пӱтынь ешышт дене — ватышт, икшывышт да шонго-шамыч дене каеныт, кугыжан портрет-шамычым, церковный хоругвий-шамычым нумалыныт, молитвам муреныт, оружий деч посна каеныт. Чылаже уремлаште 140 тӱжем утла еҥ погынен.

Николай второй нуным недружелюбно вашлийын. Тудо оружийдыме пашазе - шамыч ӱмбак лӱйкалаш приказатлен. Тиде кечын кугыжан войска-шамыч тӱжем утла пашазым пуштыныт, 2 тӱжем утла сусыртеныт. Петербургын уремлашт пашазе-шамычын вӱрышт дене леведалтын.

Большевик-шамыч пашазе-шамыч дене пырля каеныт. Нунын кокла гыч шукыжым пуштыныт але арестоватленыт. Большевик-шамыч туштак, пашазе вӱр дене леведалтше уремлаште, пашазе-шамычлан кӧ тиде шучко тушман пашан виновникше да тудын дене кузе кучедалаш кӱлмӧ верген умылтареныт.

9 январь кече „Вӱран рушарня" маналташ тӱҥалын. 9 январьыште пашазе-шамыч вӱран урокым налыныт. Тиде кечын пашазе-шамычын кугыжалан ӱшанымышт лӱйкален пытарен. Нуно умленыт: кучедалмаш дене гына шке правам налын кертеш лиеш. 9 январь касланак пашазе районлаште баррикада-шамычым ыштылаш тӱҥалыныт. „Кугыжа мемнам почкен, ну—меат тудым почкена!"—манын пашазе-шамыч ойленыт.

Кугыжан вӱран злодеянийже нерген шучко увер йырым-йыр шарлен. Возмущений ден негодований пӱтынь пашазе классым, пӱтынь элым авалтен. Кугыжан злодействийже ваштареш протестым ыштыме шот дене пашазе-шамычын бастоватлыдыме да нунын политический требований-шамычым выставитлыдыме ола уке ыле. Ынде пашазе-шамыч уремыш „долой самодержавий" лозунг дене каеныт. Январьыште стачечник-шамыч шот пеш кугу цифрыш—440 тӱжемыш шуын. Ик тылзе коклаште эртыше пӱтынь лу ийысе дечат шукырак пашазе бастоватлен. Пашазе движений пеш кугу кӱкшытыш нӧлталтын.

Российыште революций тӱҥалын.

(ВКП(б) историй, 63—65 стр.).

Колхозник-шамычын лыжный кроссышт

Физкультура да спорт паша дене СССР СНК пеленсе Всесоюзный комитет январьын кокымшо пелыштыже колхозник-шамычын лыжный кроссым эртарыме нерген физкультурын республиканский, краевой да областной комитетше-шамычлан указанийым пуэн. Тиде кроссын задачыже—лыжный спорт дене заниматлымашке колхозник-шамычын кумда слойыштым шупшаш. Тидын дене пырляк тудо колхозный молодежым Йошкар Армийын XXIII идалыкше лӱмеш всесоюзный комсомольский кросслан ямдылалтмашын формышт гыч иктыже лиеш.

Кроссын дистанцийже—10 километр пӧрьеҥ-шамычлан да 3 километр ӱдырамаш - шамычлан. Кросс жапыште икымше ступень ГТО комплексын нормыштым сдаватлаш тӱҥалалтеш. Нине норма-шамычым сдатлыше-шамыч процент тиде колхозын чыла пашам ыштен кертше-шамыч отношений деке соревнованийым успешно эртарымашын показательже лиеш.

(ТАСС).

ЛЫЖНЫЙ ПОХОД ЭРТАРАЛТЕШ

Моркинский педучилищыште тунемше - шамыч комсомольский лыжный кросслан чот ямдылалтыт. Нуно тренировкым регулярно эртарат. Йошкар Армийын XXIII-шо идалыкше лӱмеш 23-шо февральыште Морки—Йошкар-Ола —Морки маршрут дене поход эртаралтеш. Походыш каяшлан педучилище гыч 12 комсомолецым ойырымо.

З. Сергеев.

СРЕДИЗЕМНЫЙ ТЕҤЫЗ БАССЕЙНЫШТЕ ВОЙНА

(11 гыч 17 январь марте лийше военный действий-шамычлан обзор)

Албанийыште эртыше арняште фронтын линийже кугун вашталтын огыл. Фронтын северный участкыштыже грек - шамычын Камна ден Мокра курыклаçе перевал-шамыч гоч Эльбасан дек сеҥен пураш тӧчымашышт итальянский часть - шамыч чактареныт ыле. Иностранный корреспондент - шамычын увертарымышт-почеш пале, тиде районышто итальянец-шамыч кугу вийым чумырат да Поградецыш контрнаступленийым ышташ тӱҥалаш ямдылалтыт. Фронтын центральный секторыштыжо нимат существенный лийын огыл. Албанийын югыштыжо военный действий-шамыч утларак решительный характеран лийыныт. Клисурам налме деч вара греческий войска-шамычын чыла тыршымашышт умбакыжым Бера ден Тепеленеш наступленийым ыштымашке виктаралтын ыле. Клисура район гыч чакнен кайше итальянский часть-шамыч Бератдек пурымашеш улшо Томор курыкеш пеҥгыдемдалтыныт да наступатлыше греческий войска-шамычлан упорный сопротивленийым ыштат. Клисуран сеҥалтмыже деч вара йыр авырен налман Тепелене оласе положений ятыр начарештын гынат, тиде оласе итальянский оборона тыгак упорно кучалт шога.

Греческий войска-шамыч Валоныш север гыч наступатлышашлан лийын, Тепеленем север гыч йыр авырен налын, Вииас эҥерын ӱлныкыла йогымаштыже улшо лоп верыш лекташ тыршат. Химара деч юг гыч грек - шамычын Валоныш наступленийыштым Дукати районышто итальянец - шамычын контратакышт дене чарен шогалтыме ыле.

Эртыше арня воеватлыше эл-шамычын авиацийыштын активный действийышт дене характеризоватлалтеш. Фронтын линийыштыже мландын ӱмбалнысе войска-шамычнан полшымо деч посна, англо-греческий авиаций Эльбасаныш, Бератыш да Валоныш ик гана велә огыл налетым ыштен. Итальянский авиаций тидлан вашмут шот дене Поградец ден Корчам, да тыгак Превеза ден Козани греческий ола-шамычым бомбардироватлен.

* *

Северный Африкыште пытартыш арняште военный действий - шамыч эн утларакшым Тобрук районышто лийын шогеныт. Англо-австралийский моторизованный соединений - шамыч Бардийым налмышт деч вара Тобрукыш кусаралтыныт ыле, тыште нуно вашке гына итальянский укрепленийшамычым штурмоватлаш ямдылалташ тӱҥалыныт. Иностранный наблюдатель-шамычын заявленийышт почеш ончымаште, Тобрукысо итальянский гарнизонын численностьшо Бардийысе гарнизонын численностьшо деч ятыр изи гынат, англичан - шамычлан наступленийышт вашке сеҥымашым ышта манын расчитыватлаш ок перне. Кӱшнӧ ончыктымо сведенийшамычым почешак пале, Тобрук йыр улшо укрепленийшамыч 40 километр марте шуйнат. Тидын деч посна, англичан войска-шамычлан нелә артиллерийым шупшыкташышт да установитлашышт ятыр жап, да тыгак тиде артиллерийлан шуко боеприпас кӱлеш. Кызыт англичан-шамычын коммуникацийышт ятыр торашке шуйнат шога да чылалан кӱлеш военный материал-шамычым шупшыкташлан пеш шуко автомашина-шамыч кӱлыт.

* *

Италийыш германский авиационный корпусын толмыжлан лийын ятыр виянше итальянский авиаций Средиземный теҥыз ӱмбалне шкенжын военный действийже-шамычым палынак активизироватлен. Эртыше арняште германский ден итальянский авиацийын тӱҥ ударышт английский военно-морской флот ваштареш виктаралтын ыле. Ме шинчена, английский военно-морской флот англичан-шамычын Бардийым авырен налмышт годым важный рольым модын да тудо кызытат Италийым Ливи дене ушен шогышо коммуникаций-шамычлан кугу лӱдмашым ышта. Германо-итальянский авиаций пырля лийше первый операцийлаште икмыняр сеҥымашыш шуын, тыге тудо „Саутгемптон" английский крейсерым вӱд йымак волтен колтен да икмыняр моло военный корабль - шамычым—„Иллистраиес" авианосецым, „Галланд" эсминецым, „Малайа" линкорым, „Бирмингам" типан крейсерым локтылын.

Англичан-шамыч германо-итальянский авиацийын сеҥымашыжым признаватлен, тыге палемдат: Средиземный теҥыз бассейныште тӱҥ шотышто положений вашталтын огыл. Ливия дене улшо итальянский коммуникаций-шамыч шучкылыкышто улыт, тидым югышлыкла кайше кок итальянский пароходым вӱд йымак волтен колтымаш ончыкта.

Майор Е. Соснин.

Отв. редактор— И. М. САЙТИЕВ.

Э 957. АДРЕС РЕДАКЦИИ: Мар. АССР, г. Йошкар-Ола Пограничная, дом № 45. № телефона 1—36. 1-ая типография Маргосиздата.